

Široka peč je čudovita gora v Martuljkovi skupini. Stena strmo prepada na sever s skoraj 800 m visoko, navpično severno steno. Malo je gora, ki bi me s svojo lepo obliko tako priklenile in ostale pri srcu, kakor je Široka peč.

Ne vem, zakaj mi je ta gora tako všeč. Če bi hotel odgovoriti, bi bil v zadregi kakor pred vprašanjem, zakaj hodimo v gore. Nisem dosti krat zahajal v Martuljek, toda kadar sem se vračal iz njegovih sten, je bila vedno kaka težja tura za menoj.

Steni Široke peči in Špika sta steni svetovnega slovesa. Tega nam ne dokazujejo le inozemske smeri v obeh stenah. Imeni obeh pozna mnogo alpinistov širom po Evropi. Ko smo lani lazili po Evropi in prišli v stik z alpinisti raznih dežel, smo videli, da so Triglav, Travnik, Jalovec, Špik in Široka peč imena za Julijske Alpe v tujini.

Leta 1947 sem bil prvič v gorah Martuljka. Moja prva plezalna pot in sploh prva pot v te gore je veljala severni steni Široke peči. Že takrat me je stena prevzela. Bila mi je nato vedno pred očmi, na vsakem koraku v gorah in v dolini. Ko smo se z vlakom vozili v Planico ali Kranjsko goro, je bil pogled na Široko peč od vseh najlepši. Samo začetna razvojna stopnja v alpinizmu ni dovoljevala stopiti v njene najstrmejše robove. Težko sem čakal dne, ko sem stopil v severozapadni raz te stene. Veliko sten, grebenov in razov je bilo treba prej preplezati. Zavedal sem se, da so za take stvari potrebne izkušnje, ki pa si jih pridobiš le na turah in to postopoma.

Leta 1948 smo ponavljali smeri v Julijskih Alpah. Tako sem nekega julijskega dne stal v vstopu blizu znanih »petih macesnov«. Takrat se mi niti sanjalo ni, da bo to eden najtežjih dnevoj mojega življenja v gorah. Doživel sem tisti dan silovito gorsko neurje. V najhujši strmini v rdečem krušljivem skalovju sva visela na vrvi in se tresla pod malim previsom za življenje. Po tej turi me je nekoliko minulo veselje do Široke peči. Stena je zahajala v pozabo, toda ne za dolgo. Ko smo nekega lepega poletnega popoldneva sedeli na zeleni travi pod Dedčevo steno in v miru uživali zmagovite dneve iz sten, mi je znova prišla na misel Široka peč. Tisti čas je bil v ospredju zanimanja eden zadnjih naravnih problemov v Julijskih Alpah, direktna smer v severni steni Široke peči. Načrt nas je tako navdušil, da smo se zedinili za poizkus.

Tretjega septembra 1949 smo se dobili zvečer na ljubljanskem kolodvoru. Prišli so s »štajercem«¹ Cic, Ivan, Koko in Veninšek. Vlak na Gorenjsko je bil skoraj prazen, le odpeljati ni hotel. Čakali smo skoro dve uri, ker lokomotiva ni imela pare. Tako smo se namesto ob sedmih odpeljali šele ob devetih. Seveda smo prišli v Martuljk šele po polnoči, v bivak za Akom pa tik pred prvo jutranjo zarjo.

Tistikrat sva s Cicem šele pod steno določila potek bodoče smeri. Ni bila to najina navada, kajti običajno sva vsako smer prej dobro



Severna stena Široke peči v Martuljkovi skupini

Foto Jaka Čop

preštudiralá. Kar se tiče opreme, sva bila tisto leto izvrstno opremljena, tudi v kondiciji sva bila na višku.

Lep dan se je porajal, ko sva se dvigala po desnem bregu grape proti steni, kjer se pozimi zbirajo plazovi, poleti pa hudourniki. Trikrat sem hodil dosihdob tod navzgor in vedno po drugi poti nazaj. Postajala sva le v toliko, da sva si sproti določevala in ugibala potek smeri. Izbire ni bilo velike. Edina možnost je bila v vpadnici vrha z

vstopom iz konca velike grape. Kaj vse bo prišlo tam gori, naju ni skrbelo. Navadila sva se že toliko drug na drugega in bila tehnično na taki višini, da naju težave niso toliko skrbele kolikor čas. Saj je Cic moral naslednje jutro biti že v službi in to skoraj 200 km od tod.

Prišla sva do mesta, kjer grapa prehaja v previsno skalovje. Dolgo se nisva obotavljala in tovariš je začel odvijati vrv. Obesila sva še kline za pas in pričela. Tu na koncu grape na njenem desnem delu, kjer sva si določila vstop, je bilo vse gladko in navzdol obrnjeno. Snežni plazovi in nalivi so izgledili steno, da ni bilo niti špranje za klin. Kazali sta se dve možnosti: ali iz skrajnega konca grape ali kakih trideset metrov niže. Položaj na obeh mestih je bil tako neroden, da sva skoraj uro izbirala obe možnosti. Slednjič nama je z veliko muko uspelo na desni strani. Več kakor uro je trajalo, preden je Cic preplezal prvih sedem metrov. (Jeseniška naveza Krušič-Šilar je vstopila pred enim mesecem tik rdečine v steno okrog 30 metrov više od najinega vstopa, po 200 m sta se oba plezalca vrnila. Vstop Krušiča in Šilarja sta uporabila tudi ljubljanska plezalca Vavken Vido in Levstik Igor, ki sta v poletju 1950 smer s svojo izstopno varianto ponovila.) Teh 7 metrov je skrajno težavnih. Plezaš na malih oprimkih po gladki previsni steni prosto brez klina. Sama sreča, da je bilo to pri vstopu, kjer sva bila še spočita in bi v najslabšem primeru lahko skočila nazaj. Cic je prevzel varovanje in izplezal sem po težki steni, uporabljajoč kline za varovanje do male strehe. Tu sem stal tako slabo, da so se mi začele noge tresti. K sreči pa je Cic kmalu preplezal streho in mi javil, da je na boljšem terenu. Ko sem došel do njega, sem videl, da sva dosegla vrsto manjših teras, ki se zaporedoma vrstijo proti veliki previsni zaporu. Tu sva našla star zarjavel klin z obročkom, verjetno še od poskusa pred 15-imi leti. Takrat so namreč poskusili srečo znani jeseniški plezalci: Joža Čop, Matevž Frelih, dr. Miha Potočnik in Andrej More.

Naslednjih kakih pet lahkih raztežajev sva se prav razveselila. Hitro sva pridobivala dragoceno višino brez posebnega napora. Sedaj je tudi padlo z naju tisto moreče razpoloženje, katerega sva se našla pri vstopu. V takih lahkih mestih se plezalec vedno oddahne, pa naj ga potem čaka še taka težava. Ni se potem čuditi nekaterim izpostavljenim smerem, da zbujajo občudovanje, četudi nimajo posebnih težkoč. Kako drugače se človek počuti, ko pride na lažji teren po napetih trenutkih. Mislim, da se tudi najbolj udobna postelja in najidealnejši počitek ob morski obali temu ne da primerjati. Ni večjega zadovoljstva, kakor ko dosepeš v Rampo iz Aschenbrennerjeve smeri v Travniku ali nad Herletevo prečnico v Ojstrici.

Lahek svet se kmalu konča z veliko previsno zaporo. Nad previsi pa je zopet kazalo bolje. Zavedala sva se, da stojiva pod najtežjim delom stene, ki je obrnil že dve dobro opremljeni plezalni družbi. Tu sva se navezala še na eno vrv. Vrsta je bila na meni in Cic je prevzel



V severni steni Široke peči



V severni steni Široke peči Foto Rado Kočevar

varovanje. Omenjeni previsi se vlečejo od velike zajede, v katere območju sva plezala do severozahodnega raza. Midva sva si izbrala smer nekako po sredi. Že prvi metri so bili težki. Zabil sem specialni klin in izplezal na rob. Preden pa mi je uspelo zabiti naslednji klin, sem začutil, da so se mi udrla tla pod nogami. Hip nato sem videl v zraku pod seboj orjaški skalni blok. Treščilo je enkrat, dvakrat in čisto ozračje je polnil duh po žveplu. K sreči je tovariš varoval na desni strani in je šlo vse mimo. To je bilo že drugo doživetje v tej steni. Pred letom dni se mi je podobno pripetilo v Dibonovi smeri. Takrat je blok sprožila vrvi. S težavo sem potem zabil specialni klin v nerodnem položaju. Plezal sem nekaj metrov navzgor in nato v tegu vrvi prečil zopet v levo, od tu dalje pa prosto do stojišča. Preplezani del je precej težak, dasi ne dosega tistih skrajno težavnih in tveganih mest, n. pr. v severni steni Travnika ali Dedca. Pri prvi ponovitvi smeri v poletju 1950 sta plezalca Igor Levstik in Vido Vavken to mesto imenovala s »hruško«. Kaj pa imajo ti previsi skupnega s hruško, sicer ne vem in tudi sama ne vesta, kako sta prišla na to misel. Baje se iz doline tako vidi. Toda ime je sedaj že tako udomačeno kakor n. pr. »ladja« v triglavski steni in bržkone bo tudi ostalo pri tem.

Na dobrem stojišču sem si prižgal cigareto. Za hip sva obstala in pogledala naokrog.



V severni steni Široke peči

Foto Rado Kočevar

Desno od naju se je strmo dvigal Dibonov raz. Visoko gori nad glavama je bila ona rdeča kaminasta zajeda, iz katere se je od časa do časa odtrgal kak drobec kamenine. Tovarišu sem pravil o dogodku prejšnjega leta. Sedaj je bilo ozračje mirno. Bili so lepi poletni dnevi. Lepo so se videli vrhovi Visokih Tur in doline Koroške. V stenah naokoli je bil mir, skoraj nobene naveze ni bilo. Le v steni Špika so bili najini tovariši. Bili smo sami tistikrat v teh gorah. Tam preko v dolini Vrat pa se je tisti dan trlo naroda. V severni steni Triglava so plezali kakor »šćurki«, mi je pozneje pripovedoval tovariš, ki je bil tistega dne v Vratih.

Za silo sva se oddahnila, a morala sva naprej, vrh je bil še daleč. Pohiteti je treba, da ga doseževa še pred nočjo. Plezala

sva brez počitka, kajti tovariš je moral naslednjega dne biti že v službi. Stena je bila strma, toda toliko razčlenjena, da sva lahko plezala brez klinov. Po nekaj raztežajih sva se močno približala veliki prižnici severozahodnega raza. Bila sva od nje oddaljena le kakih 80 metrov. Lahko bi tu izplezala na raz, s tem pa problem smeri še zdavnaj ne bi bil rešen. (Levstik in Vavken sta tu prestopila iz originalne smeri in izvedla varianto na Dibonov raz, tako da je gornji del smeri ostal še do danes neponovljen.) Položaj v tem delu stene je precej izpostavljen, toda skala je trdna, medtem ko se ostala mesta v steni odlikujejo po svoji rdeči barvi in krušljivosti. Kar vesela sva bila zopet trdne pečine. Iz zajede sva nato prečila v izpostavljeni steni na levo in zabila dva klina. Teren je postajal čedalje bolj strm. Posebno težka je bila previsna poč, kjer je Cic zabil številne kline za varovanje. Težki vrvni raztežaji so se vrstili. Nad seboj nisva mogla razbrati težavnost terena. Že sva mislila na bivak, ko naju je lepa polica privedla v lažji svet. Bila sva prijetno presenečena, ko sva zopet začutila varnejša tla pod nogami. Nahajala sva se v vzhodju velikega kamina, ki od tu reže steno prav do vrha. Bila sva presenečena tembolj, ker tu nisva pričakovala lažjega sveta. To nama je dalo novo upanje in še nocojšnji izstop iz stene. Kamin je v sredi zaprt z veliko streho. Ta streha naju je že iz doline skrbela, ko sva zjutraj stopala proti steni.

Toda imela sva srečo. Pod streho sva našla majhno poličko, ki naju je okoli strehe pripeljala zopet v kamin. Tako je odpadlo v duhu zamišljeno besno zabijanje klinov in visenje na stopnih zankah. Kamin se nadaljuje proti vrhu in je večkrat prekinjen s pragovi.

Dan se je nagibal že proti večeru, ko naju je sveža sapa opozorila, da greben ni več daleč. Bil je že skrajni čas, saj sva se dolgega kamina že naveličala. V mali lopi tik pod vrhom sva še postavila možica, nato pa kmalu izstopila direktno na sam vrh...

Na vrhu Špika sva zagledala drobne postave. Bili so najini tovariši: Koko, Staza, Zupan in Veninšek. Mrak naju je prisilil, da sva začela sestopati v dolino. Spuščala sva se z vrha po ozkem kaminu naravnost v Amfiteater. Tu sem pred letom sestopal v dežju sredi noči. Temno je že bilo, ko sva preko »skoka« dosegla Za Ak. Tu sva ublažila tempo, saj nama je zadnji vlak že zdavnaj ušel. Brezbrižno sva se usedla na mehki rododendron pod skalo, kjer sva zjutraj pustila odvišno opremo. Skoraj bi zaspala, ko so naju zdramili klici. Kmalu so prišli trije gorniki. Bilj so dr. Bogdan in Marijan Brecelj in dr. Miha Potočnik, ki so se vračali iz Dovškega Križa. Z njimi skupaj sva nato stopila v dolino. Povabilj so naju v svoj avtomobil, prej pa še ponudili hrane. Z avtomobilom smo bili hitro v Ljubljani in prišli smo še ravno prav, ker je k sreči imel »štajerec« zamudo. Bil je čuden prizor na peronu ljubljanskega kolodvora, ko sva s Cicem delila ob pol enih ponoči plezalno opremo. Nisva delitve niti dokončala, ko sva morala pograbitj vsak nekaj in vlak je odpeljal. Še bolj zabavno pa je bilo na celjskem kolodvoru, ko so vsi trije prišli vkup. Čudno sta majjala z glavami Ivan in Koko, ko sta zagledala Cica na postaji. Ob šestih pa je bil Cic zopet na svojem delovnem mestu po skoraj 36-urnem presledku brez počitka...

Tehnični opis.

Iz Za Aka po poti na Grlo. Pod petimi macesni pod severozahodnim razom levo v široko grapo. Vstop v desnem bregu grape okrog 30 metrov, preden se grapa konča v rdečih previsnih stenah. (Možic.) Iz grape sledi 6 m izredno težavna prečnica v desno preko gladkih plošč, nato navpično navzgor do strehe. Pod streho desno (stojišče slabo, klin pod streho ostal v steni). Preko strehe in levo v lažji svet. Sedaj ca. 200 m naravnost navzgor po lažjem svetu do ogromnih preves. Na desni so previsne plošče, levo rumeni previsi. Od stojišča v ploščah levo do klina, nato prečnica nekaj metrov levo in navpično navzgor (klin). Sledj teg vrvi na levo, nato zopet navzgor in levo do stojišča. (V steni ostali trije klini, izredno težavno.) Od stojišča 30 m láže do klina. Zopet 30 m navzgor do votline. Iz votline desno 15 m po krušljivi polici, nato posevno levo navzgor do lope. Od lope še ca. 10 metrov navzgor nato prestop levo. V začetku krušljivo 8 m do klina z obročkom. Sedaj pod streho (klin) in navzgor na stojišče. Dalje 20 m navzgor

(klin z obročkom). Sledi prečnica v levo in zopet strmo navzgor do stojišča. Od stojišča prestop levo v previsno poč (v počí ostala dva klina), 20 m nad počjo dobro stojišče. Od tu poševno proti levi okrog 50 m laže. Nato zopet laže proti desni poševno navzgor. Sedaj po značilnem velikem kaminu, ki je v sredi prekinjen z veliko streho dobro vidno iz doline. Do strehe okrog 60 m. Strehá se obide na desni po krušljivem skalovju, nato zopet levo v kamin. Po njem dalje. Kamin se zoži, delno pa tudi prehaja v pragove. Preko njih težavno. Okrog 30 m pod vrhom možic. Izstop na grebenski stolp levo od stolpa, kjer izstopi smer Dibona-Lipovec-Escher. Na stolpu možic.

Višina stene 700 m. Smer se v glavnem giblje po naravnih prehodih v vpadnici vrha. V tehničnem oziru je smer težavna z zelo in izredno težavnimi mesti. Celotná poraba okrog 25 klinov, od katerih jih je v steni ostalo 10. Plezala dne 4. septembra 1949 Ciril Debeljak (Celje) in Rado Kočevár (Ljubljana). Čas plezanja 10 ur.

Janko Blažej:

HOCHSCHWAB

(Po zapiskih iz beležnice.)

8. januar.

Danes popoldne smo si ogledali plezalno šolo blizu Gradca. Večerilo se je že, ko smo prišli tja. Zelo me je zanimala Dülferjeva poč, ki je miniaturna izdaja velikega »Domüberhanga« v Zajedi smrti in je približno tri metre previsna, začenja se pa poldrugi meter od tal. Ne morem reči, da bi ta previsna zadevščina napravila name sploh kakšen vtis. Tista poč je zame sicer odličen trening za težka mesta v steni, nikakor pa ne veliko dejanje. Nekdo je ugotovil, da bi izredno pridobil na svojem alpinističnem renomeju, če bi preplezal tisto nemogočo reč. Poizkusil je in po nekaj mesecih neuspešnih poizkusov se je končno le naučil vseh prijemov na pamet in je preplezal poč. Sedaj razkazuje tam svoje umetnosti. Zupan je v eni zadnjih številčk Vestnika zapisal, da Avstrijci resneje pojmujejo alpinistiko kot mi. O tem, kje se v alpinistiki neha resnost in pričenja neresnost, je pravzaprav težko in tudi nepotrebno govoriti, vendar sem v nasprotju z Zupanom prepričan, da smo, vsaj kar se etičnih pogledov na alpinistiko tiče, precej pred Avstrijci. Vse dogajanje in tudi alpinistika je nekaj produkt okolja, družbenih in življenjskih razmer in te so v Avstriji bistveno drugačne kakor pri nas. Avstrija je alpska dežela z ogromnim tujskim prometom in renomiran plezalec prav lahko živi od tega, da prevaža preko sten petičnike. V naših Julijskih in Kamniških Alpah je pa skoraj vsaka misel na profesionalizem blizu absurdu. Pri nas cenimo in spoštujemo plezalce le, če poleg uspehov v skalah napredujejo tudi v svojem poklicu, konkretno, če tudi dobro študirajo, saj so večinoma naši mladi plezalci študentje. Pri Avstrijcih pa so mladi alpinisti bolj ali manj